

## **Компетентнісна основа державних стандартів професійно-технічної освіти**

Формування системи високоякісної професійної освіти і навчання визнано невід'ємною складовою стратегії економічного розвитку країн Європейського союзу, заснованої на знаннях. Урахування провідних положень Копенгагенської Декларації, схваленої у листопаді 2001 р. Міністрами 31 європейської країни і представниками європейської комісії, має важливе значення і для стратегії розвитку вітчизняної системи професійної освіти і навчання, зокрема в напрямі розроблення єдиного інструмента, що забезпечує прозорість професійних кваліфікацій, узгодженість кваліфікаційних рівнів (компетенцій), розроблення загальних принципів, методів, критеріїв й інструментів забезпечення якості професійної підготовки, розроблення на галузевому рівні кваліфікаційних вимог на основі професійних компетенцій, а також системи кваліфікаційних кредитів для професійної освіти тощо.

Водночас про орієнтацію на широкопрофільну професійну підготовку, інноваційні концепції праці, які роблять ставку на професійну компетентність робітника, записано у Франкфуртській Декларації "Жити і працювати за ключовими європейськими професіями", прийнятій 30 серпня 2007 р. у Франкфурт на Майні. Реалізація зазначених вище положень сприятиме входженню України до європейського освітнього простору, розширенню міжнародного співробітництва в галузі забезпечення якості та відкритості професійної освіти і навчання, підвищенню соціальної активності, конкурентоспроможності й мобільності кваліфікованих робітників, можливостей їх працевлаштування на вітчизняному й міжнародному ринках праці. На основі цього якість професійної освіти ми розглядаємо як складну міждисциплінарну категорію, що поєднує різні складові процесу оцінювання: з одного боку рівня підготовки кваліфікованих

робітників, а з іншого – технологій освітнього процесу, що забезпечують її якісні параметри.

У досягненні високого рівня якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників винятково важливе значення мають державні стандарти професійно-технічної освіти, створені на компетентнісній основі. Значення компетентнісного підґрунтя змісту професійно-технічної освіти полягає в тому, що воно передбачає не тільки формування у майбутніх кваліфікованих робітників високого рівня професіоналізму, під яким розуміють володіння людиною конкретними технологічними процесами, (професійні вміння, навички, досвід практичної діяльності, знання технологічних процесів), а й розвиток у них професійно важливих якостей (професійна "Я-концепція", професійна культура, самостійність, здатність приймати відповідальні рішення, доводити до кінця почату справу, творчий підхід до професійної діяльності, гнучкість, неординарність мислення, комунікабельність, здатність до навчання, неперервного підвищення кваліфікації, уміння вести діалог, творчо взаємодіяти в професійному середовищі тощо). Тобто, професійна компетентність передбачає оволодіння кожним майбутнім кваліфікованим робітником конкретними компетенціями.

Компетенції розглядаються як комплекс сформованих в процесі професійної освіти або в результаті накопичувального практичного досвіду можливостей ефективно поведінки у професійній діяльності і у визначених життєвих ситуаціях. Ці можливості визначаються комплексом знань, умінь, навичок, розуміння техніко-технологічних процесів, готовністю до виконання професійних функцій.

Зазначимо, що компетенції (загальні, професійні, предметні, соціальні, спеціальні, ключові, інтелектуальні, творчі, практичні, суб'єктні тощо) набуваються під час навчання, а також накопичуються в процесі практичної діяльності і соціального життя. У зв'язку з цим прийнято говорити про якість компетенцій, сформованих у результаті професійного навчання. У

проектуванні державних стандартів професійно-технічної освіти провідними компетенціями визнано: загальні, професійні та ключові.

Загальні компетенції – це базові знання що є обов'язковими для широкого кола професій відповідного напрямку. Вони зумовлюють необхідність володіння таким рівнем знань, умінь і навичок, які давали б майбутнім кваліфікованим робітникам легко орієнтуватися в сучасних технологіях, обладнанні, матеріалах; швидко переключатися з одного виду діяльності на інший; виявляти творчу активність у виготовленні продукції, самостійність і високий рівень розуміння сутності соціально-економічних і психологічних відносин, що склалися на виробництві.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в сучасному виробництві, все помітніше впливають на інтелектуалізацію змісту загальнопрофесійної підготовки кваліфікованих робітників. У зв'язку з цим важливе значення має відбір і структурування такого змісту який би сприяв формуванню в учнівської молоді здатності до професійної діяльності з орієнтацією на кінцевий результат; умінь планувати, організовувати, а також узгоджувати свою діяльність з іншими; умінь орієнтуватися у виборі виду професійної діяльності для реалізації своїх здібностей.

Наголосимо про важливе значення у зростанні професіоналізму майбутніх кваліфікованих робітників професійних компетенцій – сукупності знань, умінь, особистісних якостей і досвіду в сфері професійної діяльності.

Професійні компетенції включають в себе: знання технологічних процесів виготовлення продукції; уміння виконувати прийоми технологічного процесу; дотримання технологічних вимог щодо якісного виготовлення продукції; дотримання безпечних прийомів праці; освоєння додаткових кваліфікацій з професії; забезпечення високого рівня культури праці; уміння здійснювати контроль якості продукції, усувати дефекти, а також неполадки в обладнанні та пристроях.

Не менш важливим у підготовці майбутніх фахівців художніх промислів і ремесел є набуття **ключових компетенцій**, до яких належать

навички, необхідні для успішного функціонування у суспільстві, а також для неперервного оволодіння змістом професійної освіти упродовж життя. До них відносимо також і соціальні навички зокрема: здатність до співробітництва, вияву ініціативи; творчий підхід до професійної діяльності; уміння сприймати і передавати інформацію, виявляти терпимість до іншої культури, користування розвинутими засобами зв'язку; поважати працю інших тощо.

Розроблення і впровадження державного стандарту професійно-технічної освіти на компетентнісній основі, на нашу думку, забезпечить єдиний базовий професійний рівень підготовки кваліфікованих робітників до здійснення практичної діяльності на основі сформованих поняттєвої системи, відповідного типу мислення, розуміння методів оперативного розв'язання виробничих проблем і завдання; уміння діяти самостійно і відповідально в межах своєї компетентності, а також відповідно до своїх прав, обов'язків і переліку професійних завдань.